EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2020 05 20
COM(2020) 381 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

„Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“

TURINYS

1. BŪTINYBĖ IMTIS VEIKSMŲ 2
2. VARTOTOJAMS, GAMINTOJAMS, KLIMATUI IR APLINKAI PALANKIOS MAISTO GRANDINĖS KŪRIMAS 4
   - 2.1. Tvarios maisto produktų gamybos užtikrinimas 5
   - 2.2. Apsirūpinimo maistu užtikrinimas 11
   - 2.3. Tvaraus maisto perdirbimo, didmeninės ir mažmeninės prekybos, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų skatinimas 11
   - 2.4. Tvaresnis maisto produktų vartojimas ir palankesnės sąlygos pereiti prie sveikos, tvarios mitybos 13
   - 2.5. Maisto nuostolių ir švaistymo mažinimas 14
   - 2.6. Kova su sukčiavimu maisto tiekimo grandinėje 14
3. PERTVARKAI BŪTINOS SĄLYGOS 15
   - 3.1. Moksliniai tyrimai, inovacijos, technologijos ir investicijos 15
   - 3.2. Konsultavimo paslaugos, dalijimasis duomenimis ir žiniomis bei įgūdžiai 16
4. SPARTESNĖ VISUOTINĖ PERTVARKA 17
5. IŠVADOS 19

1. BŪTINYBĖ IMTIS VEIKSMŲ

Komunikate „Europos žaliasis kursas“ išdėstyta, kaip pasiekti, kad Europa iki 2050 m. taptų pirmuoju neutralaus poveikio klimatui žemynu. Jame nustatyta nauja tvaraus ir integracinio augimo strategija, kuria būtų skatinama ekonomika, gerinama žmonių sveikata ir gyvenimo kokybė, rūpinamasi gamta nė vieno nepaliekant nuošalyje.

Žaliojo kurso esmė – strategija „Nuo ūkio iki stalo“. Pagal ją visapusiškai sprendžiami tvarių maisto sistemų klausimai, pripažįstant, kad tarp sveikų žmonių, sveikos visuomenės ir sveikos planetos esama neatsiejamų ryšių. Ši svarbi strategija yra įtraukta į Komisijos darbotvarkę, kad būtų pasiekti Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai. Visi ES ir kitų šalių piliečiai ir vertės grandinių subjektai turėtų gauti naudos iš **teisingos pertvarkos**, ypač po COVID-19 pandemijos ir ekonomikos nuosmukio. Perėjimas prie tvarios maisto sistemos gali būti naudingas aplinkos, sveikatos, visuomenės ir ekonomikos požiūriu ir užtikrinti, kad išbridę iš dabartinės krizės pasuksime tvaresniu keliu[1]. Kad pavyktų atgaivinti ir pertvarkyti ekonomiką, būtina užtikrinti, kad pirminiams gamintojams, kurių pajamos vis dar yra nepakankamos[2], būtų sukurtos tvaraus pragyvenimo sąlygos.

Kilus COVID-19 pandemijai išryškėjo, kaip svarbu, kad **maisto sistema būtų patikima ir atspari**, veiktų bet kokiomis aplinkybėmis ir galėtų užtikrinti piliečiams pakankamą įperkamų maisto produktų pasiūlą. Taip pat dar geriau supratome, kad mūsų sveikata, ekosistemos, tiekimo grandinės, vartojimo modeliai ir planetos galimybės yra neatsiejami vieni nuo kitų. Akivaizdu, kad turime dar labiau stengtis išsaugoti savo sveikatą ir gerą planetos būklę. Dabartinė pandemija yra tik viena iš daugelio problemų. Dažnėjančios sausros, potvyniai, miškų gaisrai ir nauji kenkėjai nuolat primena, kad mūsų maisto sistemai gresia pavojus ir ji turi tapti tvaresnė ir atsparesnė.

Strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ atskleidžiamas naujas visapusiškas požiūris į tai, kaip europiečiai **vertina** tvarų apsirūpinimą maistu. Tai galimybė pagerinti gyvenimo kokybę, sveikatą ir aplinką. Sukūrus tinkamą maisto vartojimo kontekstą, leidžiantį lengviau pasirinkti sveiką ir tvarią mitybą, pagerės vartotojų sveikata bei gyvenimo kokybė ir sumažės visuomenei tenkančios su sveikata susijusios išlaidos. Žmonės skiria vis daugiau dėmesio aplinkosaugos, sveikatos, socialiniams ir etikos klausimams[3] ir labiau nei bet kada anksčiau pabrėžia maisto vertę. Net jei visuomenė tampa vis labiau urbanizuota, ji nori išlaikyti artimesnį ryšį su maistu. Žmonės nori, kad maistas būtų šviežias, mažiau perdirbtas ir tvariai pagamintas. Per dabartinį viruso protrūkį vis dažniau raginta trumpinti tiekimo grandines. Vartotojams turėtų būti suteikta galimybė pasirinkti tvarius maisto produktus, o visi maisto grandinės dalyviai turėtų jausti atsakomybę ir išnaudoti šią galimybę.

---

1 Apskaičiuota, kad pasauliniu lygmeniu sukūrus maisto ir žemės ūkio sistemas, kurios atitiktų darnaus vystymosi tikslus, būtų galima aprūpinti didėjančią pasaulio populiaciją maistingais ir įperkamais maisto produktais, padėti atkurti gyvybiškai svarbias ekosistemas ir taip iki 2030 m. sukurti papildomą ekonominę vertę, prilygstančią daugiau nei 1,8 trln. EUR. Šaltinis: Verslo ir darnaus vystymosi komisija, „Geresnis verslas – geresnis pasaulis“ (Business & Sustainable Development Commission (2017), *Better business, better world*).

2 Pavyzdžiui, visos ekonomikos mastu vidutinio ES ūkininko pajamos šiuo metu siekia maždaug pusę vidutinio darbuotojo pajamų. Šaltinis: BŽŪP konteksto rodiklis C.26 (žemės ūkio verslo pajamos) (https://agridata.ec.europa.eu/Qlik_Downloads/Jobs-Growth-sources.htm).

3 Europiečiai yra gerai susipažinę su maisto saugos klausimais. Dažniausiai nerimaujama dėl mėsoje esančių antibiotikų, hormonų ir steroidų, pesticidų, aplinkos teršalų ir maisto priedų. Šaltinis: speciali „Eurobarometro“ apklausa (2019 m. balandžio mėn.), „ES maisto sauga“.

Europos maisto saugos, gausos, maistingumo ir kokybės lygis jau dabar yra laikomas pasauliniu standartu. Pasiekti tokį rezultatą leido daug metų plėtojama ES žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos apsaugos politika ir mūsų ūkininkų, žvejų bei akvakultūros produktų gamintojų pastangos. Dabar Europos maisto produktų sritis turėtų tapti pasauliniu tvarumo standartu. Šia strategija siekiama atlyginti tiems ūkininkams, žvejams ir kitiems maisto grandinės dalyviams, kurie jau perėjo prie tvarios praktikos, sudaryti kitiems subjektams reikalingas pertvarkos sąlygas ir kurti papildomas galimybes jų verslui. ES žemės ūkis yra vienintelė didelė sistema pasaulyje, sumažinusi išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį (20 proc. nuo 1990 m.[4]). Tačiau atskirų ES valstybių narių išmetamas ŠESD kiekis mažėja netolygiai ir nevienodai. Be to, maisto gamyba, perdirbimas, mažmeninė prekyba, pakavimas ir vežimas nulemia didelę dalį oro, dirvožemio ir vandens taršos ir išmetamo ŠESD kiekio bei daro didelį poveikį biologinei įvairovei. Nors Europos Sąjungoje daugelyje sričių pradedama pereiti prie tvarių maisto sistemų, maisto sistemos vis dar yra svarbiausias klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimo veiksnys. Reikia **skubiai mažinti priklausomybę nuo pesticidų ir antimikrobinių medžiagų, naudoti mažiau trąšų, plėsti ekologinį ūkininkavimą, didinti gyvūnų gerovę ir stabdyti biologinės įvairovės nykimą**.

Klimato teisės akte[5] iškeltas tikslas – iki 2050 m. Sąjungos poveikis klimatui turi tapti neutralus. Iki 2020 m. rugsėjo mėn. Komisija pateiks 2030 m. klimato tikslų planą, kad ŠESD mažinimo tikslas būtų padidintas iki 50 ar 55 proc., palyginti su 1990 m. lygiu. Strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ naujai pažvelgta į tai, kaip užtikrinti, kad žemės ūkis, žuvininkystė, akvakultūra ir maisto vertės grandinė tinkamai paspartintų šį procesą.

Pereinant prie tvarių maisto sistemų taip pat atsiveria **didelių ekonominių galimybių**. Kintantys piliečių lūkesčiai lemia didelius maisto rinkos pokyčius. Taip sukuriama naujų galimybių ūkininkams, žvejams, akvakultūros produktų gamintojams, maisto perdirbėjams ir maitinimo paslaugų teikėjams. Persitvarkę jie galės greičiau nei už ES ribų esantys jų konkurentai paversti tvarumą savo prekės ženklu ir užtikrinti ES maisto grandinės ateitį. Perėjimas prie tvarumo suteikia galimybę visiems maisto grandinės dalyviams tapti šio proceso pradininkais.

Akivaizdu, kad pertvarka neįvyks, jei **žmonės** nepakeis savo **mitybos**. Europos Sąjungoje 33 mln.[6] žmonių kokybiško maisto įstengia nusipirkti tik kas antrą dieną, o daugelyje valstybių narių pagalba maistu daliai gyventojų yra būtinybė. Dėl ekonomikos nuosmukio aprūpinimo maistu ir maisto įperkamumo problemos dar labiau išryškės, todėl būtina imtis veiksmų vartojimo įpročiams keisti ir maisto švaistymui mažinti. Apie 20 proc. maisto yra **iššvaistoma[7],** o **nutukusių žmonių** skaičius toliau didėja. Šiuo metu daugiau kaip pusė suaugusiųjų turi antsvorio[8], o tai vienas iš veiksnių, dėl kurių didėja sergamumas su mityba siejamomis ligomis (įskaitant įvairių rūšių vėžį) ir susijusios sveikatos priežiūros išlaidos. Apskritai europiečių **mityba** neatitinka nacionalinių

---

4 Nuo 543,25 mln. gigatonų CO_2 ekvivalento 1990 m. iki 438,99 mln. gigatonų 2017 m. (Eurostatas).

5 Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralizavimo sistema ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas) (COM(2020) 80 *final*) (2020/0036 (COD)).

6 Eurostatas, EU SILC (2018 m.), https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_mdes03&lang=en.

7 EU FUSIONS (2016 m.). „Europos maisto švaistymo įverčiai“ (*Estimates of European food waste levels*).

8 Eurostatas, „Nutukimo lygis pagal kūno masės indeksą“ (*Obesity rate by body mass index*), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_02_10/default/table?lang=en

mitybos rekomendacijų, o maisto vartojimo kontekstas[9] ne visuomet leidžia lengvai pasirinkti sveiką maistą. Jei europiečių mityba atitiktų mitybos rekomendacijas, būtų galima gerokai sumažinti maisto sistemų aplinkosauginį pėdsaką.

Be to, akivaizdu, kad padėties nepakeisime, jeigu likęs pasaulis neseks mūsų pavyzdžiu. ES yra didžiausia žemės ūkio maisto produktų importuotoja bei eksportuotoja ir didžiausia jūrų gėrybių rinka pasaulyje. Tam tikros prekės jų gamybos šalyse gali neigiamai veikti aplinką ir visuomenę. Todėl griežtinant ES maisto sistemos tvarumo reikalavimus turėtų būti imamasi ir politinių priemonių, kad **visame pasaulyje būtų sugriežtinti standartai**, o veikla ir netvari praktika nebūtų perkeliamos į kitas šalis.

Tvari maisto sistema bus būtina siekiant Žaliojo kurso klimato ir aplinkos tikslų ir padės **padidinti pirminių gamintojų pajamas** ir ES **konkurencingumą**. Pertvarka pagal šią strategiją remiama išryškinant naujas galimybes tiek piliečiams, tiek maisto tvarkymo subjektams.

2. VARTOTOJAMS, GAMINTOJAMS, KLIMATUI IR APLINKAI PALANKIOS MAISTO GRANDINĖS KŪRIMAS

ES tikslai yra sumažinti ES maisto sistemos **aplinkosauginį pėdsaką ir poveikį klimatui** ir padidinti jos **atsparumą**, užtikrinti apsirūpinimą maistu keičiantis klimatui ir nykstant biologinei įvairovei, rodant **visuotinės pertvarkos** pavyzdį, siekiant konkurencingo tvarumo pagal principą „nuo ūkio iki stalo“ ir išnaudojant **naujas galimybes**. Be kita ko, siekiama:

- užtikrinti, kad maisto grandinė, apimanti maisto gamybą, transportavimą, paskirstymą, pardavimą ir vartojimą, darytų **neutralų arba teigiamą poveikį aplinkai**, išsaugant ir atkuriant žemės, gėlo vandens ir jūros išteklius, nuo kurių priklauso maisto sistema; padėti švelninti klimato kaitą ir prisitaikyti prie jos poveikio; apsaugoti žemės, dirvožemio, vandens, oro, augalų ir gyvūnų sveikatą ir gerovę; sustabdyti biologinės įvairovės nykimą;
- užtikrinti aprūpinimą maistu, tinkamą mitybą ir visuomenės sveikatą, kad kiekvienas galėtų pagal savo mitybos poreikius ir prioritetus **įsigyti pakankamą kiekį maistingų ir tvarių maisto produktų**, atitinkančių aukštus saugos ir kokybės, augalų sveikatos, gyvūnų sveikatos ir gerovės standartus ir
- užtikrinti, kad maisto produktai būtų įperkami, o ekonominė grąža tiekimo grandinėje būtų teisingesnė, kad galiausiai **tvariausiai pagaminti maisto produktai būtų įperkamiausi**, skatinti tiekimo sektoriaus konkurencingumą ir remti sąžiningą prekybą, kurti naujas verslo galimybes, užtikrinti bendrosios rinkos vientisumą, profesinę sveikatą ir saugą.

Visame pasaulyje maisto sistemų tvarumas yra problemiškas – siekiant įveikti įvairius sunkumus maisto sistemas būtina keisti. Ši strategija gali padėti Europos Sąjungai atlikti svarbų vaidmenį nustatant pasaulinius standartus. Joje visos ES mastu iškelti pagrindiniai prioritetinių sričių tikslai. Teisingą pertvarką padės užtikrinti ne tik naujos politikos iniciatyvos – svarbu toliau užtikrinti galiojančių teisės aktų, ypač reglamentuojančių

[9] Maisto vartojimo kontekstas – fizinis, ekonominis, politinis ir sociokultūrinis kontekstas, kuriame vartotojai atsižvelgdami į maisto sistemą sprendžia, kokį maistą pirkti, gaminti ir vartoti (Aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo aukšto lygio ekspertų grupė (2017 m.), „Mitybos ir maisto sistemos“ (*Nutrition and food systems*).

gyvūnų gerovę, pesticidų naudojimą ir aplinkosaugą, vykdymą. Bus atsižvelgta į skirtingą valstybių narių pradinę padėtį ir galimybes siekti pažangos. Taip pat bus pripažinta, kad perėjimas prie tvarios maisto sistemos pakeis daugelio ES regionų ekonominę struktūrą ir jų bendradarbiavimo modelius. Perėjimo tikslais techninė ir finansinė parama bus teikiama pasitelkiant esamas ES priemones, pavyzdžiui, sanglaudos fondus ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP). Naujos teisėkūros iniciatyvos bus grindžiamos Komisijos geresnio reglamentavimo priemonėmis. Poveikio vertinimai, grindžiami viešomis konsultacijomis, poveikio aplinkai ir socialinio bei ekonominio poveikio nustatymu, analize, kuria siekiama nustatyti poveikį mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir tai, ar siūloma politika skatins ar slopins inovacijas, padės priimti veiksmingus politikos sprendimus mažiausiomis sąnaudomis ir laikantis Žaliojo kurso tikslų. Siekdama **paspartinti ir palengvinti šią pertvarką** ir užtikrinti, kad visi ES rinkai pateikiami maisto produktai taptų vis tvaresni, Komisija iki 2023 m. pabaigos pateiks **tvarią maisto sistemą reglamentuojančio teisės akto** pasiūlymą. Tai paskatins nuosekliai plėtoti politiką ES ir nacionaliniu lygmenimis, integruojant tvarumo aspektą į visas su maistu susijusias politikos sritis ir didinant maisto sistemų atsparumą. Po plataus masto konsultacijų ir poveikio vertinimo Komisija parengs bendras apibrėžtis, bendruosius principus ir reikalavimus, skirtus tvarioms maisto sistemoms ir tvariems maisto produktams. Šis teisės aktas taip pat reglamentuos visų maisto sistemos dalyvių atsakomybę. Jame ne tik bus numatyta maisto produktus sertifikuoti ir ženklinti pagal tvarumo rodiklius ir teikti tikslingas paskatas, bet ir suteikta galimybių maisto tvarkymo subjektams gauti naudos iš tvarios praktikos. Taip pat bus palaipsniui sugriežtinti tvarumo standartai, kad jie taptų visų ES rinkai pateikiamų produktų etalonu.

2.1. Tvarios maisto produktų gamybos užtikrinimas

Kad būtų sukurta tvari maisto grandinė, reikia visų maisto grandinės dalyvių indėlio. Ūkininkai, žvejai ir akvakultūros produktų gamintojai turi sparčiau keisti savo gamybos metodus ir kuo geriau pasinaudoti gamtos procesais pagrįstais, technologiniais, skaitmeniniais ir palydoviniais sprendimais, kad būtų pasiekta geresnių klimato ir aplinkos apsaugos rezultatų, padidėtų atsparumas klimato kaitai ir būtų mažinamas bei optimizuojamas gamybai reikalingų produktų (pvz., pesticidų, trąšų) naudojimas. Šiems sprendimams reikia **žmogiškųjų ir finansinių investicijų**, tačiau kuriant pridėtinę vertę ir mažinant sąnaudas taip pat galima tikėtis didesnės grąžos.

Naujo žaliojo verslo modelio pavyzdys – ūkininkų ir miškininkų vykdoma anglies dioksido sekvestracija. Ūkininkavimo praktika, kurią taikant CO_2 pašalinamas iš atmosferos, padeda siekti neutralaus poveikio klimatui tikslo ir už ją turėtų būti atlyginama pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) arba pagal kitas viešąsias ar privačias iniciatyvas (pvz., anglies dioksido rinkos iniciatyvą[10]). Pagal Klimato paktą numatyta nauja ES anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinančio ūkininkavimo iniciatyva, kuria bus skatinama perimti šį naują verslo modelį, suteikiantį ūkininkams naujų pajamų ir padedantį kitiems sektoriams vaduotis iš maisto grandinės

[10] Patikimos anglies dioksido šalinimo žemės ūkyje ir miškininkystėje sertifikavimo taisyklės yra pirmas žingsnis siekiant sudaryti sąlygas mokėti išmokas ūkininkams ir miškininkams už jų vykdomą anglies dioksido sekvestraciją. Naudodamosi šiomis taisyklėmis valstybės narės galėtų nustatyti BŽŪP išmokas pagal sekvestruoto anglies dioksido kiekį. Be to, įsigyti tokius sertifikatus, kuriais būtų remiami klimato politikos veiksmai, galėtų būti suinteresuotos ir privačios bendrovės taip suteikiant ūkininkams ir miškininkams papildomą paskatą (be BŽŪP išmokų) anglies dioksidui sekvestruoti.

priklausomybės nuo iškastinio kuro. Žiedinės ekonomikos veiksmų plane[11] paskelbta, kad Komisija parengs reglamentavimo sistemą, skirtą anglies dioksido šalinimo sertifikavimui, grindžiamą patikima ir skaidria anglies dioksido apskaita, kad būtų galima stebėti ir tikrinti, kiek anglies dioksido pašalinta iš tikrųjų.

Ūkininkai ir jų kooperatyvai iš esmės dar nėra išnaudoję **žiedinės bioekonomikos** galimybių. Pavyzdžiui, pažangios biologinio perdirbimo įmonės, gaminančios organines trąšas, baltyminius pašarus, bioenergiją ir biochemines medžiagas, suteikia galimybių pereiti prie neutralaus poveikio klimatui Europos ekonomikos ir kurti naujas darbo vietas pirminės gamybos srityje. Ūkininkai turėtų pasinaudoti galimybėmis sumažinti gyvulininkystės sektoriaus išmetamo metano kiekį – jie turėtų plėsti **atsinaujinančiosios energijos** gamybą ir investuoti į anaerobinius pūdytuvus, skirtus biodujoms iš žemės ūkio atliekų ir šalutinių produktų, pvz., mėšlo, gaminti. Ūkiai taip pat gali gaminti biodujas iš kitų atliekų ir šalutinių produktų šaltinių, pavyzdžiui, maisto ir gėrimų pramonės, kanalizacijos bei kitų nuotekų ir komunalinių atliekų. Ant ūkių gyvenamųjų namų ir ūkinių pastatų puikiai galima sumontuoti saulės baterijų plokštes ir būsimos BŽŪP strateginiuose planuose[12] tokioms investicijoms turėtų būti teikiama pirmenybė. Komisija imsis veiksmų, kad žemės ūkio ir maisto sektorių rinkoje šie ir kiti efektyvaus energijos vartojimo sprendimai būtų imti taikyti sparčiau, jei bus investuojama vadovaujantis tvarumo principu ir nekeliant pavojaus apsirūpinimui maistu ar biologinei įvairovei pagal švarios energijos iniciatyvas ir programas.

Žemės ūkyje naudojami **cheminiai pesticidai** prisideda prie dirvožemio, vandens ir oro taršos, biologinės įvairovės nykimo ir gali pakenkti netiksliniams augalams, vabzdžiams, paukščiams, žinduoliams ir varliagyviams. Komisija jau nustatė suderintą rizikos rodiklį, kad būtų galima kiekybiškai įvertinti pažangą mažinant su pesticidais susijusią riziką. Tas rodiklis rodo, kad pesticidų naudojimo rizika per pastaruosius penkerius metus sumažėjo 20 proc. Komisija imsis papildomų veiksmų, kad iki 2030 m. 50 proc. sumažėtų naudojamų cheminių pesticidų kiekis ir jų keliama rizika ir 50 proc. sumažėtų naudojamų pavojingesnių pesticidų[13] kiekis. Komisija imsis įvairių veiksmų siekdama sudaryti sąlygas alternatyvoms ir apsaugoti ūkininkų pajamas. Ji peržiūrės Tausiojo pesticidų naudojimo direktyvą, išplės **integruotosios kenkėjų kontrolės** nuostatas ir skatins dažniau naudoti saugius alternatyvius būdus derliui nuo kenkėjų ir ligų apsaugoti. Pagal integruotosios kenkėjų kontrolės principą bus skatinama naudoti alternatyvius kontrolės metodus, pavyzdžiui, sėjomainą ir mechaninį ravėjimą. Tai bus viena iš pagrindinių priemonių mažinant cheminių pesticidų (ypač pavojingesnių) naudojimą ir priklausomybę nuo jų apskritai. Žemės ūkio praktika, kurią taikant pagal BŽŪP naudojama mažiau pesticidų, bus nepaprastai svarbi, o strateginiai planai turėtų atspindėti šiuos pokyčius ir numatyti daugiau galimybių gauti konsultacijas. Komisija taip pat sudarys palankesnes sąlygas pateikti rinkai pesticidus, kurių sudėtyje yra biologinių veikliųjų medžiagų, ir griežčiau vertins pesticidų riziką aplinkai. Ji imsis veiksmų, kad

---

11 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“ (COM(2020) 98 *final*).

12 Kiekviena ES valstybė narė atliks išsamią savo konkrečių poreikių analizę ir tuomet parengs BŽŪP strateginį planą, kuriame paaiškins, kaip, atsižvelgdama į bendruosius ES tikslus, siūlo naudoti abiejų BŽŪP ramsčių lėšas tiems poreikiams patenkinti, nurodys ketinamas taikyti priemones ir nustatys savo konkrečius siekius.

13 Tai augalų apsaugos produktai, kurių sudėtyje yra veikliųjų medžiagų, kurios atitinka Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 II priedo 3.6.2–3.6.5 punktuose ir 3.8.2 punkte nustatytus atmetimo kriterijus arba kurios pagal to priedo 4 punkte nustatytus kriterijus yra įvardytos kaip keistinos medžiagos.

valstybės narės sutrumpintų pesticidų registracijos procesą. Komisija taip pat pasiūlys pakeisti 2009 m. reglamentą dėl pesticidų statistikos[14], kad būtų galima surinkti trūkstamus duomenis, o politika būtų grindžiama įrodymais.

Augalai negali veiksmingai absorbuoti visų žemės ūkyje gausiai naudojamų **maisto medžiagų**, tad aplinkoje susidaro jų (ypač azoto ir fosforo) **perteklius**, labai prisidedantis prie oro, dirvožemio ir vandens taršos ir klimato kaitos[15]. Dėl to sumažėjo upių, ežerų, šlapynių ir jūrų biologinė įvairovė[16]. Komisija sieks, kad prarandamų maisto medžiagų sumažėtų bent 50 proc. drauge užtikrinant, kad dirvožemio derlingumas neprastėtų. Dėl to iki 2030 m. naudojamų trąšų kiekis sumažės bent 20 proc. To bus siekiama visapusiškai įgyvendinant atitinkamus aplinkos ir klimato teisės aktus ir užtikrinant jų vykdymą, drauge su valstybėmis narėmis nustatant, kiek reikia sumažinti maisto medžiagų kiekį, kad būtų pasiekti šie tikslai, taikant subalansuoto tręšimo ir tvaraus maisto medžiagų valdymo praktiką ir geriau kontroliuojant azoto ir fosforo kiekį per visą jų gyvavimo ciklą. Komisija su valstybėmis narėmis parengs **integruotą maisto medžiagų valdymo veiksmų planą**, kad būtų sprendžiama taršos maisto medžiagomis šaltinio problema ir didinamas gyvulininkystės sektoriaus tvarumas. Komisija taip pat bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad būtų plačiau taikomi tiksliojo tręšimo metodai ir tvari žemės ūkio praktika, visų pirma intensyvios gyvulininkystės ir organinių atliekų perdirbimo į atsinaujinančias trąšas vietovėse. Tam bus naudojamos į BŽŪP strateginius planus valstybių narių įtrauksimos priemonės, pavyzdžiui, ūkių tvarumo priemonė, skirta maisto medžiagų valdymui[17], investicijos, konsultavimo paslaugos ir ES kosmoso technologijos („Copernicus“, „Galileo“).

Žemės ūkiui tenka 10,3 proc. **ES išmetamo ŠESD kiekio** ir beveik 70 proc. šio kiekio tenka gyvūnų sektoriui[18]. Tai kitos nei CO_2 ŠESD (metanas ir azoto suboksidas). Be to, gyvūninei produkcijai naudojama 68 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės[19]. Siekdama padėti sumažinti gyvūninės produkcijos poveikį aplinkai ir klimatui, išvengti anglies dioksido nutekėjimo per importą ir remti palaipsnį perėjimą prie tvaresnės gyvulininkystės, Komisija sudarys palankesnes sąlygas teikti rinkai tvarius ir novatoriškus pašarų priedus. Ji išnagrinės ES taisykles, kuriomis siekiama sumažinti

---

14 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1185/2009 dėl pesticidų statistikos (Tekstas svarbus EEE) (OL L 324, 2009 12 10, p. 1).

15 Dėl azoto naudojimo žemės ūkyje į atmosferą išmetama azoto suboksido. 2017 m. ES žemės ūkyje išmestas N_2O kiekis sudarė 43 proc. viso žemės ūkyje išmesto teršalų kiekio ir 3,9 proc. viso išmesto antropogeninės kilmės teršalų kiekio (EAA, (2019 m.), 1990–2017 m. metinis Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų inventorius ir 2019 m. inventoriaus ataskaita).

16 EBPO (2019 m.), „Spartesnis veiksmų klimato kaitos srityje įgyvendinimas. Politinės krypties koregavimas atsižvelgiant į gerovės siekį“ (*Accelerating climate action: refocussing policies through a well-being lens*).

17 Kaip nurodyta pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinų strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinų iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013 (COM(2018) 392, 2018/0216(COD)), visapusiškai paisant Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos sąveikumo sistema. Įgyvendinimo strategija“ (COM(2017) 134).

18 EEA (2019 m.), 1990–2017 m. metinis Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų inventorius ir 2019 m. inventoriaus ataskaita. Į šiuos skaičius neįtrauktas dėl žemės naudojimo ir žemės naudojimo keitimo išmestas CO_2 kiekis.

19 161 mln. hektarų žemės ūkio paskirties žemėje 39,1 mln. hektarų užima javų ir aliejinių augalų pasėliai, o 70,7 mln. hektarų – pievos (ES 27, Eurostatas, 2019 m.).

priklausomybę nuo svarbiausių pašarinių žaliavų (pvz., sojų, auginamų iškirstų miškų žemėje), skatinant naudoti ES auginamus augalinius baltymus ir alternatyvias pašarines žaliavas, pvz., vabzdžius, jūrines žaliavas (pvz., dumblius) ir šalutinius bioekonomikos produktus (pvz., žuvų atliekas)[20]. Be to, Komisija ketina peržiūrėti ES žemės ūkio produktų populiarinimo programą, kad ja būtų geriau prisidedama prie tvarios gamybos ir vartojimo ir būtų atsižvelgiama į kintančią mitybą. Toje peržiūroje daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama tam, kaip ES galėtų pasinaudoti savo mėsos produktų populiarinimo programa, kad paremtų tvariausius ir ekologiškiausius gyvulininkystės produkcijos metodus. Atsižvelgdama į poreikį siekti bendro tvarumo, ji taip pat griežtai įvertins į strateginius planus įtrauktus pasiūlymus dėl susietosios paramos.

Dėl **atsparumo antimikrobinėms medžiagoms**, susijusio su pernelyg dideliu ir netinkamu antimikrobinių medžiagų naudojimu gyvūnų ir žmonių sveikatos priežiūros srityje, ES/EEE kasmet miršta apie 33 000 žmonių[21] ir patiriama didelių sveikatos priežiūros išlaidų. Todėl Komisija imsis veiksmų, kad visoje ES ūkiniams gyvūnams ir akvakultūrai skirtų antimikrobinių medžiagų pardavimas iki 2030 m. sumažėtų 50 proc. Naujuose reglamentuose dėl veterinarinių vaistų ir vaistinių pašarų numatyta įvairių priemonių šiam tikslui pasiekti ir bendrai sveikatos koncepcijai propaguoti.

Didesnė **gyvūnų gerovė** reiškia geresnę gyvūnų sveikatą ir maisto kokybę, mažesnį vaistų poreikį ir ji gali padėti išsaugoti biologinę įvairovę. Piliečiai irgi akivaizdžiai to pageidauja. Komisija persvarstys gyvūnų gerovės teisės aktus, įskaitant aktus dėl gyvūnų vežimo ir skerdimo, siekdama suderinti juos su naujausiais moksliniais įrodymais, išplėsti jų taikymo sritį, sudaryti palankesnes sąlygas juos įgyvendinti ir galiausiai užtikrinti aukštesnį gyvūnų gerovės lygį. Šis procesas bus grindžiamas strateginiais planais ir naujomis ES strateginėmis akvakultūros gairėmis. Komisija taip pat apsvarstys, kaip gyvūnų gerovės ženklinimas galėtų geriau atspindėti maisto grandinės vertę.

Klimato kaita kelia naujų grėsmių **augalų sveikatai**. Tvarumo principas reikalauja imtis inovacijų ir priemonių, kad augalai būtų geriau apsaugoti nuo naujų kenkėjų ir ligų. Komisija nustatys taisykles, kad būtų budriau stebimas augalų importas ir sugriežtinta priežiūra Sąjungos teritorijoje. Nauji novatoriški metodai, įskaitant biotechnologijas ir biologinių produktų kūrimą, gali padėti pasiekti didesnio tvarumo, jei jie yra saugūs vartotojams ir aplinkai ir kartu naudingi visai visuomenei. Jie taip pat gali padėti sparčiau mažinti priklausomybę nuo pesticidų. Reaguodama į valstybių narių prašymą, Komisija atlieka tyrimą, kuriame bus nagrinėjamas naujų genominių metodų potencialas siekiant padidinti visų maisto tiekimo grandinės grandžių tvarumą. Tvarios maisto sistemos taip pat priklauso nuo **aprūpinimo sėklomis ir sėklų įvairovės**. Ūkininkams būtina turėti galimybę gauti įvairių kokybiškų augalų veislių sėklų, kurios būtų atsparios klimato kaitos poveikiui. Komisija imsis priemonių, kad būtų paprasčiau įregistruoti augalų veislių sėklas (įskaitant skirtas ekologiniam ūkininkavimui), ir kad tradicinėms ir vietos sąlygoms pritaikytoms veislėms būtų lengviau patekti į rinką.

Ekologiško maisto rinka turėtų toliau augti, tad reikia toliau skatinti **ekologinį ūkininkavimą**. Jis padeda išsaugoti biologinę įvairovę, kurti darbo vietas ir yra

[20] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tvari Europos bioekonomika. Ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajų stiprinimas“ (COM(2018) 673 *final*).

[21] Cassini et al., (2019) *Attributable deaths and disability-adjusted life-years caused by infections with antibiotic-resistant bacteria in the EU and the European Economic Area in 2015: a population-level modelling analysis, Lancet Infect Dis. Vol.19, issue 1, p. 55-56.*

patrauklus jauniems ūkininkams. Vartotojai pripažįsta jo vertę. Pereiti prie šios rūšies ūkininkavimo padeda teisinė sistema, tačiau reikia padaryti daugiau. Panašūs pokyčiai turi vykti vandenynuose ir vidaus vandenyse. Komisija parengs ekologinio ūkininkavimo veiksmų planą, papildysiantį BŽŪP priemones (pavyzdžiui, ekologines sistemas, investicijų bei konsultavimo paslaugas) ir bendros žuvininkystės politikos (BŽP) priemones. Tai padės valstybėms narėms didinti ekologiškų produktų pasiūlą ir paklausą. Reklaminės kampanijos ir žalieji viešieji pirkimai padės vartotojams įgyti daugiau pasitikėjimo ir padidins paklausą. Šie veiksmai padės pasiekti tikslą, kad iki 2030 m. bent 25 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės būtų naudojama ekologiniam ūkininkavimui, ir gerokai išplėsti ekologinę akvakultūrą.

Akivaizdu, kad pertvarka turi būti grindžiama į Žaliąjį kursą orientuota BŽŪP. 2018 m. birželio mėn. Komisija pasiūlė **naują BŽŪP**[22], kuria siekiama padėti ūkininkams sumažinti jų daromą poveikį aplinkai ir klimatui taikant labiau į rezultatus orientuotą modelį, geriau naudojant ir analizuojant duomenis, griežtinant privalomus aplinkosaugos standartus, įvedant naujas savanoriškas priemones ir daugiau dėmesio skiriant investicijoms į ekologiškas ir skaitmenines technologijas bei praktiką. Šia politika taip pat siekiama užtikrinti deramas pajamas, kad ūkininkai galėtų aprūpinti savo šeimas ir įveikti įvairias krizes[23]. Esminis būsimos BŽŪP reikalavimas tebėra tas pats[24] – veiksmingiau skirti tiesiogines išmokas apribojant jų dydį ir tikslingiau teikiant pajamų paramą tiems ūkininkams, kuriems jos reikia ir kurie įgyvendina žaliuosius tikslus, o ne subjektams ir bendrovėms, kuriems tiesiog priklauso žemės ūkio paskirties žemė. Strateginiuose planuose reikia kruopščiai įvertinti valstybių narių pajėgumus laikytis šio reikalavimo ir visą įgyvendinimo laikotarpį juos stebėti. Naujausioje Komisijos analizėje[25] padaryta išvada, kad reforma iš tiesų gali padėti sparčiau įgyvendinti Žaliojo kurso strategiją, tačiau derybose turi būti išsaugotos pagrindinės pasiūlymų nuostatos, ir kad reikia parengti tam tikrus patobulinimus ir praktines iniciatyvas.

Pagal naujas **ekologines sistemas** bus finansuojama tvari praktika, pvz., tikslusis ūkininkavimas, agroekologija (įskaitant ekologinį ūkininkavimą), anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinantis ūkininkavimas ir agrarinė miškininkystė. Valstybės narės ir Komisija turės užtikrinti, kad strateginiuose planuose būtų numatyta pakankamai išteklių ekologinėms sistemoms įgyvendinti. Komisija padės nustatyti šioms sistemoms skirtą minimalų rezervinį biudžetą.

Prieš valstybėms narėms oficialiai pateikiant strateginių planų projektus, Komisija kiekvienai valstybei narei taip pat pateiks **rekomendacijas** dėl devynių konkrečių BŽŪP tikslų. Komisija ypač daug dėmesio skirs Žaliojo kurso, šios strategijos ir 2030 m. biologinės įvairovės strategijos tikslams įgyvendinti. Ji prašys, kad valstybės narės nacionaliniu lygmeniu nustatytų konkrečias tikslų skaitines vertes, atsižvelgdamos į savo konkrečią padėtį ir pirmiau minėtas rekomendacijas. Pagal šias vertes valstybės narės savo strateginiuose planuose nustatys reikiamas priemones.

---

22 https://ec.europa.eu/commission/publications/natural-resources-and-environment

23 2017 m. BŽŪP subsidijos, išskyrus paramą investicijoms, sudarė 57 proc. grynųjų ES ūkių pajamų. https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DashboardFarmEconomyFocus/DashboardFarmEconomyFocus.html

24 BŽŪP vertinimas atliekamas siekiant nustatyti, kiek pajamų parama padeda didinti ūkininkavimo atsparumą ir tvarumą.

25 Komisijos tarnybų darbinis dokumentas dėl BŽŪP reformos ir žaliojo kurso sąsajų analizės (SWD(2020) 93).

Keistis turi ne tik žemės ūkis – būtina sparčiau pereiti prie **tvarios žuvų ir jūrų gėrybių gamybos**. Ekonominiai duomenys rodo, kad perėjus prie tausios žvejybos, kartu padidėjo ir pajamos[26]. Tose srityse, kuriose bendra žuvininkystės politika (BŽP) nėra iki galo įgyvendinta, Komisija dės daugiau pastangų, kad žuvų ištekliai būtų naudojami tausiai (pvz., kad būtų mažinamas priegaudos išmetimas). Bendradarbiaudama su visomis jūrinėmis valstybėmis Komisija pagerins žuvininkystės valdymą Vidužemio jūros regione ir iki 2022 m. pakartotinai įvertins, kaip BŽP mažina klimato kaitos keliamą riziką. Buvo pasiūlyta peržiūrėti ES žuvininkystės kontrolės sistemą[27] – įdiegus sugriežtintą atsekamumo sistemą bus lengviau kovoti su sukčiavimu. Įvedus privalomus skaitmeninius laimikio sertifikatus bus paprasčiau apsaugoti ES rinką nuo neteisėtų žuvų produktų.

Ūkiuose auginamų žuvų ir jūrų gėrybių anglies pėdsakas yra mažesnis nei sausumos gyvūninės produkcijos. Iš kito Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo bus gausiai remiama tvari jūrų gėrybių akvakultūra, o Komisija, siekdama skatinti tikslingai naudoti šio fondo lėšas, planuoja priimti ES gaires, kuriomis valstybės narės galės vadovautis rengdamos planus dėl tvarios akvakultūros plėtros. Ji taip pat parengs tikslinę paramą dumblių pramonei, nes dumbliai turėtų tapti svarbiu alternatyviu baltymų šaltiniu tvariose maisto sistemose ir padėti aprūpinti maistu visą pasaulį.

Galiausiai, siekdama paremti persitvarkančius pirminius gamintojus, Komisija ketina patikslinti **konkurencijos taisykles**, taikomas kolektyvinėms tvarių tiekimo grandinių iniciatyvoms. Komisija taip pat padės ūkininkams ir žvejams geriau įsitvirtinti tiekimo grandinėje ir gauti jiems teisėtai priklausančią tvarios gamybos pridėtinės vertės dalį – ji skatins bendradarbiauti bendros žemės ūkio[28], žuvininkystės ir akvakultūros produktų[29] rinkos organizacijose. Komisija stebės, kaip valstybės narės įgyvendina Nesąžiningos prekybos praktikos direktyvą[30]. Ji taip pat bendradarbiaus su abiem teisėkūros institucijomis, kad patobulintų žemės ūkio taisykles, kad ūkininkai (pvz., geografines nuorodas turinčių produktų gamintojai), jų kooperatyvai ir gamintojų organizacijos geriau įsitvirtintų maisto tiekimo grandinėje.

---

[26] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl bendros žuvininkystės politikos padėties ir konsultacijų dėl 2020 m. žvejybos galimybių (COM(2019) 274 *final*).

[27] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1224/2009 ir Tarybos reglamentų (EB) Nr. 768/2005, (EB) Nr. 1967/2006, (EB) Nr. 1005/2008 bei Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/1139 nuostatos dėl žuvininkystės kontrolės (COM(2018) 368 *final*), (2018/0193 (COD)).

[28] 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013 12 20, p. 671) ir 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/2393, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 dėl paramos kaimo plėtrai, teikiamos Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) lėšomis, (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės, (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas, ir (ES) Nr. 652/2014, kuriuo nustatomos išlaidų, susijusių su maisto grandine, gyvūnų sveikata ir gerove bei augalų sveikata ir augalų dauginamąja medžiaga, valdymo nuostatos (OL L 350, 2017 12 29, p. 15).

[29] 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1379/2013 dėl bendro žvejybos ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1184/2006 ir (EB) Nr. 1224/2009 ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 (OL L 354, 2013 12 28, p. 1).

[30] 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/633 dėl įmonių vienų kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje (OL L 111, 2019 4 25, p. 59).

2.2. Apsirūpinimo maistu užtikrinimas

Sukūrus tvarią maisto sistemą turi būti užtikrinta, kad žmonės bet kuriuo metu, ypač kilus krizei, galėtų už prieinamą kainą įsigyti pakankamą kiekį saugių, maistingų ir tvarių maisto produktų. Įvykiai, darantys poveikį maisto sistemų tvarumui, nebūtinai būna susiję su pačia maisto tiekimo grandine: juos gali nulemti politinės, ekonominės, aplinkos ar sveikatos krizės. Nors dabartinė COVID-19 pandemija ir nesusijusi su maisto sauga Europos Sąjungoje, dėl tokios krizės gali būti sunkiau apsirūpinti maistu ir užsitikrinti pragyvenimą. Dėl klimato kaitos ir nykstančios biologinės įvairovės apsirūpinimui maistu ir žmonių pragyvenimo šaltiniams yra iškilusi ilgalaikė grėsmė. Pagal šią strategiją Komisija toliau atidžiai stebės apsirūpinimą maistu ir ūkininkų bei maisto tvarkymo subjektų konkurencingumą.

Kadangi maisto vertės grandinė yra sudėtinga ir jai priklauso daug dalyvių, krizės ją veikia skirtingai. Iš esmės tiekiama pakankamai maisto produktų, tačiau ši pandemija sukėlė daug įvairių problemų: sutriko tiekimo grandinių logistika, pritrūko darbo jėgos, buvo prarastos tam tikros rinkos, pasikeitė vartotojų įpročiai, padarytas poveikis maisto sistemų veikimui. Ši padėtis neturi precedento, o maisto grandinės kasmet susiduria su vis didesnėmis grėsmėmis: pasikartojančiomis sausromis, potvyniais, miškų gaisrais, nykstančia biologine įvairove ir naujais kenkėjais. Padidėjus maisto produktų gamintojų tvarumui galiausiai padidės ir jų atsparumas. Pagal šią strategiją siekiama sukurti naują šios srities sistemą, kurią papildys Biologinės įvairovės strategijoje nustatytos priemonės.

COVID-19 pandemija taip pat parodė, kokie reikalingi yra svarbiausiuose sektoriuose, pvz., žemės ūkio maisto produktų sektoriuje, dirbantys darbuotojai. Todėl bus itin svarbu sušvelninti socioekonomines pasekmes maisto grandinei ir užtikrinti, kad būtų paisoma **Europos socialinių teisių ramsčiu** įtvirtintų svarbiausių principų, ypač siekiant apsaugoti mažų garantijų, nedeklaruojamą ir sezoninį darbą dirbančius asmenis. Siekiant sukurti sąžiningas, patikimas ir tvarias maisto sistemas bus itin svarbu atsižvelgti į darbuotojų socialinę apsaugą, darbo ir būsto sąlygas ir sveikatos apsaugą ir saugą.

Komisija aktyviau koordinuos **bendrą Europos atsaką į maisto sistemas veikiančias krizes**, kad būtų užtikrintas aprūpinimas maistu ir jo sauga, pagerėtų visuomenės sveikata ir sušvelnėtų tų krizių socialinis bei ekonominis poveikis Europos Sąjungoje. Remdamasi įgyta patirtimi, Komisija įvertins maisto sistemos atsparumą ir parengs **nenumatytų atvejų planą, skirtą užtikrinti maisto tiekimą ir aprūpinimą maistu krizės atveju.** Bus pertvarkytas žemės ūkio krizių rezervas, kad žemės ūkio rinkų krizės atveju būtų galima iš karto išnaudoti visą jo potencialą. Be krizės metu aktyvuojamų rizikos vertinimo ir valdymo priemonių, plane bus nustatytas Komisijos koordinuojamas valstybių narių reagavimo į maisto krizes mechanizmas. Priklausomai nuo krizės pobūdžio, jis apims įvairius sektorius (žemės ūkio, žuvininkystės, maisto saugos, darbo jėgos, sveikatos ir transporto).

2.3. Tvaraus maisto perdirbimo, didmeninės ir mažmeninės prekybos, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų skatinimas

Rinką formuoja ir vartotojų mitybos įpročius nulemia maisto perdirbėjai, maitinimo paslaugų teikėjai ir mažmenininkai – tai, koks yra jų gaminamų produktų tipas ir maistinė sudėtis, kokius tiekėjus jie pasirenka, kokius taiko gamybos metodus ir pakavimo, vežimo, prekybos bei rinkodaros praktiką. ES maisto ir gėrimų pramonė yra didžiausia pasaulyje pagal importuojamą ir eksportuojamą kiekį ir per pasaulinę prekybą daro didelį poveikį aplinkai ir visuomenei. Tvaresnės mūsų maisto sistemos gali dar

labiau padidinti įmonių reputaciją bei produktų įvaizdį ir akcininkų turto vertę, pagerinti darbo sąlygas, pritraukti darbuotojų ir investuotojų, suteikti įmonėms konkurencinį pranašumą, padidinti jų našumą ir leisti sumažinti jų išlaidas[31].

Pati maisto pramonė ir mažmeninis sektorius turėtų rodyti pavyzdį ir pasiūlyti daugiau sveikų, tvarių maisto produktų už prieinamą kainą, kad būtų sumažintas bendras maisto sistemų aplinkosauginis pėdsakas. Šiuo tikslu Komisija parengs **ES elgesio kodeksą, skirtą atsakingai verslo ir rinkodaros praktikai,** ir stebėsenos sistemą. Kodeksas bus rengiamas kartu su visais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais.

Komisija sieks, kad maisto įmonės ir organizacijos įsipareigotų imtis konkrečių veiksmų sveikatos ir tvarumo srityje. Ypač svarbu, kad jos pakeistų maisto produktų sudėtį pagal sveikos ir tvarios mitybos gaires, efektyviau vartotų energiją ir taip sumažintų aplinkosauginį pėdsaką ir energijos suvartojimą, pritaikytų rinkodaros ir reklamos strategijas prie pažeidžiamiausių asmenų poreikių, užtikrintų, kad patrauklių maisto produktų kainų kampanijos neiškraipytų piliečių supratimo apie maisto vertę, ir būtų naudojama mažiau pakavimo medžiagų pagal naują Žiedinės ekonomikos veiksmų planą. Pavyzdžiui, reikėtų vengti rinkodaros kampanijų, per kurias reklamuojama pigi mėsa. Komisija stebės, kaip laikomasi šių įsipareigojimų, ir, jeigu pažanga bus nepakankama, svarstys, kokių teisėkūros priemonių būtų galima imtis. Komisija taip pat rengia iniciatyvą, kuria siekiama pagerinti **įmonių valdymo sistemą**. Ji bus papildyta reikalavimu į maisto pramonės įmonių strategijas įtraukti tvarumo aspektą. Komisija ieškos galimybių paskatinti sveikesnę mitybą ir produktų sudėties keitimą, be kita ko, nustatydama **maistinės sudėties kategorijas**, kad apribotų produktų, turinčių daug riebalų, cukraus ir druskos, reklamą. Tam pasitarnaus teiginiai apie maistingumą ir sveikumą.

Atsižvelgdama į naujame Žiedinės ekonomikos veiksmų plane nustatytus tikslus ir iniciatyvas, Komisija imsis veiksmų skatinti tvarios ir socialiai atsakingos gamybos metodus ir **žiedinius verslo modelius** maisto perdirbimo ir mažmeninės prekybos srityje, be kita ko, skirtus konkrečiai MVĮ. Plėtojant žiedinę ir tvarią ES bioekonomiką verslui atsiveria naujų galimybių, pavyzdžiui, susijusių su maisto atliekų naudojimu.

Maisto sistemų tvarumas labai priklauso nuo **maisto pakuočių**. Komisija peržiūrės teisės aktus, reglamentuojančius su maistu besiliečiančias medžiagas, kad pagerintų maisto saugą ir visuomenės sveikatą (visų pirma, kad būtų naudojama mažiau pavojingų cheminių medžiagų), skatins naudoti novatoriškas ir tvarias pakuotes iš aplinkai nekenksmingų, daugkartinio naudojimo ir perdirbamų medžiagų ir prisidės prie maisto švaistymo mažinimo. Be to, pagal naujame Žiedinės ekonomikos veiksmų plane paskelbtą tvarių gaminių iniciatyvą ji parengs teisėkūros iniciatyvą, kuria bus siekiama maitinimo paslaugų sektoriuje vienkartines maisto pakuotes ir stalo įrankius pakeisti daugkartiniais gaminiais.

Galiausiai, Komisija peržiūrės **prekybos standartus** siekdama užtikrinti, kad rinkai būtų tiekiami ir naudojami tvarūs žemės ūkio, žuvininkystės ir akvakultūros produktai, ir sustiprinti tvarumo kriterijų vaidmenį, atsižvelgiant į galimą šių standartų poveikį maisto

[31] 12.3 tikslo siekiančių lyderių koalicijos (*Champion 12.3 coalition*) vardu buvo ištirtas vienas verslo scenarijus, pagal kurį siekta sumažinti maisto nuostolius ir švaistymą. Nustatyta, kad įmonių, kurios sprendžia maisto nuostolių ir švaistymo problemą, investicijų grąža išauga 14 kartų. Hanson, C., P. Mitchell. 2017. *The Business Case for Reducing Food Loss and Waste*. Washington, DC: Champions 12.3.

nuostoliams ir švaistymui. Be to, Komisija stiprins **geografinių nuorodų** teisinę sistemą ir prireikus nustatys konkrečius tvarumo kriterijus.

Be to, didesnio regioninių ir vietos maisto sistemų atsparumo sumetimais Komisija, siekdama sukurti trumpesnes tiekimo grandines, padės mažinti priklausomybę nuo tolimųjų reisų transporto (2017 m. keliais pervežta apie 1,3 mlrd. tonų pirminių žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės produktų[32]).

2.4. Tvaresnis maisto produktų vartojimas ir palankesnės sąlygos pereiti prie sveikos, tvarios mitybos

Dabartiniai **maisto vartojimo** modeliai netausoja nei sveikatos, nei aplinkos. ES vidutinė energetinė vertė, suvartojamos raudonos mėsos[33], cukraus, druskos ir riebalų kiekis viršija rekomenduojamą normą, o viso grūdo kruopų, vaisių ir daržovių, ankštinių augalų ir riešutų valgoma nepakankamai[34].

Labai svarbu iki 2030 m. visoje ES sustabdyti antsvorio turinčių ir nutukusių žmonių skaičiaus augimą. Pradėjus valgyti mažiau raudonos ir perdirbtos mėsos ir daugiau vaisių ir daržovių sumažės pavojus susirgti sunkiomis ligomis, o maisto sistemos poveikis aplinkai irgi bus mažesnis[35]. Apskaičiuota, kad 2017 m. ES nesveika mityba nulėmė daugiau kaip 950 000 mirčių (vieną iš penkių), daugiausia nuo širdies ir kraujagyslių ligų ir vėžio, ir buvo prarasta 16 mln. sveiko gyvenimo metų[36]. ES kovos su vėžiu plane numatyta prevenciškai skatinti žmones sveikai maitintis.

Aiški informacija, leidžianti vartotojams lengviau pasirinkti sveiką ir tvarią mitybą, pagerins jų sveikatą bei gyvenimo kokybę ir sumažins su sveikata susijusias išlaidas. Kad **vartotojai galėtų remdamiesi informacija rinktis** sveikus ir tvarius maisto produktus, Komisija pasiūlys suderintą privalomą maistingumo ženklinimą pakuotės priekinėje pusėje ir apsvarstys galimybę išplėsti reikalavimą, kad ant tam tikrų produktų būtų privaloma nurodyti jų kilmės vietą, visapusiškai atsižvelgdama į poveikį bendrajai rinkai. Komisija taip pat ieškos būdų, kaip suderinti savanoriškus ekologiškumo teiginius ir sukurti tvarių maisto produktų ženklinimo sistemą, kartu su kitomis iniciatyvomis apimančią maistingumo, klimato, aplinkos ir socialinius aspektus. Be to, ji nagrinės, kaip teikti informaciją vartotojams kitomis priemonėmis (įskaitant skaitmenines), kad visų pirma regos sutrikimų turintiems asmenims būtų paprasčiau gauti informacijos apie maistą.

Siekdama pagerinti tvarių maisto produktų **prieinamumą ir kainą** ir paskatinti sveiką ir tvarią mitybą visuomeninio maitinimo įstaigose, Komisija nuspręs, kaip būtų galima tinkamiausiai nustatyti būtiniausius privalomus tvarių maisto produktų viešojo pirkimo kriterijus. Tai padės miestams, regionams ir valdžios institucijoms aprūpinti mokyklas, ligonines ir viešąsias įstaigas tvariais maisto produktais ir taip pat leis propaguoti tvaraus ūkininkavimo sistemas, pavyzdžiui, ekologinį ūkininkavimą. Komisija rodys pavyzdį ir sugriežtins tvarumo standartus su savo pačios valgyklomis sudaromose maitinimo

---

32 Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės statistika, 2019 m. statistikos leidiniai, Eurostatas.

33 Raudonai mėsai priskiriama jautiena, kiauliena, aviena ir ožkiena bei visa perdirbta mėsa.

34 Willett W. et al (2019), *Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems, Lancet, Vol. 393, p. 447–492.*

35 FAO ir PSO (2019 m.) „Tvarios ir sveikos mitybos principai“ (*Sustainable healthy diets – guiding principles*).

36 ES mokslo centras: https://ec.europa.eu/jrc/en/health-knowledge-gateway/societal-impacts/burden

paslaugų teikimo sutartyse. Ji taip pat peržiūrės ES mokyklų maitinimo sistemą, kad būtų labiau prisidedama prie tvaraus maisto vartojimo ir – tai dar svarbiau – kad per pamokas būtų pabrėžiama, kokia svarbi yra sveika mityba, tvari maisto gamyba ir maisto švaistymo sumažinimas.

Mokesčių paskatos taip pat turėtų padėti pereiti prie tvarių maisto sistemų, o vartotojus paskatinti pasirinkti tvarią ir sveiką mitybą. Komisijos pasiūlymas dėl PVM tarifų (šiuo metu svarstomas Taryboje) galėtų padėti valstybėms narėms tikslingiau juos taikyti, pavyzdžiui, siekiant populiarinti ekologiškus vaisius ir daržoves. ES mokesčių sistemomis taip pat turėtų būti siekiama užtikrinti, kad maisto produktų kaina atspindėtų jų realias sąnaudas, atsižvelgiant į panaudotus ribotus gamtos išteklius, taršą, išmestų ŠESD kiekį ir kitus su aplinka susijusius išorės veiksnius.

2.5. Maisto nuostolių ir švaistymo mažinimas

Tvarumo sumetimais labai svarbu spręsti maisto nuostolių ir švaistymo problemą[37]. Kai išmetamas mažesnis kiekis maisto, sutaupo ir vartotojai, ir maisto verslo subjektai, o perskirstant perteklinius maisto produktus, kurie kitu atveju būtų išmesti, atliekama svarbi socialinė funkcija. Šie veiksmai yra susiję su maisto medžiagų ir antrinių žaliavų regeneravimo, pašarų gamybos, maisto saugos, biologinės įvairovės, bioekonomikos, atliekų tvarkymo ir atsinaujinančiosios energijos politika.

Komisija yra įsipareigojusi iki 2030 m. perpus sumažinti *vienam gyventojui* tenkančio išmetamo maisto kiekį, kurį sugeneruoja mažmeninė prekyba ir vartotojai (DVT 12.3 tikslas). Taikydama naują išmetamo maisto kiekio[38] apskaičiavimo metodiką ir duomenis, kuriuos tikimasi gauti iš valstybių narių 2022 m., ji nustatys bazinį dydį ir pasiūlys teisiškai privalomus maisto švaistymo mažinimo visoje ES **tikslus.**

Maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos aspektą Komisija įtrauks ir į kitas ES politikos sritis. Kai **data ant etiketės** suprantama ar nurodoma klaidingai („Tinka vartoti iki“ ir „Geriausias iki...“), išmetami nepasibaigusio galiojimo produktai. Komisija peržiūrės ES taisykles, kad atsižvelgtų į vartotojų tyrimus. Komisija ne tik apskaičiuos išmetamo maisto kiekį, bet ir išnagrinės, kaip būtų galima išvengti maisto nuostolių gamybos etape. ES lygmeniu **koordinuojami veiksmai** sustiprins nacionalinio lygmens veiksmus, o ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platformos rekomendacijos[39] visiems subjektams parodys, kokių tolesnių veiksmų jie turėtų imtis.

2.6. Kova su sukčiavimu maisto tiekimo grandinėje

Sukčiavimas maisto produktų srityje kelia pavojų maisto sistemų tvarumui. Vartotojai yra klaidinami ir negali priimti pagrįstų sprendimų. Dėl to nukenčia maisto sauga, sąžininga komercinė praktika, maisto rinkų atsparumas ir galiausiai bendroji rinka. Todėl būtina imtis visiško netoleravimo politikos su veiksmingomis atgrasomosiomis priemonėmis. Komisija intensyviau kovos su sukčiavimu maisto produktų srityje, kad

---

37 Visos ES metinis išmetamo maisto (visais gyvavimo ciklo etapais) kiekis atitinka ne mažiau kaip 227 mln. tonų CO_2 ekvivalento, t. y. apie 6 proc. viso ES išmetamųjų teršalų kiekio 2012 m. (ES FUSIONS (2016 m.)). *Europos maisto švaistymo įverčiai* (*Estimates of European food waste levels*).

38 2019 m. gegužės 3 d. Komisijos deleguotasis sprendimas (ES) 2019/1597, kuriuo, siekiant vienodo maisto atliekų kiekio matavimo, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB papildoma nuostatomis dėl bendros metodikos ir būtiniausių kokybės reikalavimų (OL L 248, 2019 9 27, p. 77).

39 https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/fs_eu-actions_action_implementation_platform_key_recommendations.pdf

maisto tvarkymo subjektams būtų sudarytos vienodos sąlygos ir būtų sustiprinti kontrolės ir vykdymo institucijų įgaliojimai. Ji bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, Europolu ir kitomis įstaigomis, kad ES duomenys apie atsekamumą ir perspėjimai būtų naudojami siekiant geriau koordinuoti kovą su sukčiavimu maisto produktų srityje. Be to, Komisija pasiūlys griežtesnes atgrasomąsias priemones, geresnę importo kontrolę ir išnagrinės galimybę padidinti Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) koordinavimo ir tyrimo pajėgumus.

3. PERTVARKAI BŪTINOS SĄLYGOS

3.1. Moksliniai tyrimai, inovacijos, technologijos ir investicijos

Moksliniai tyrimai ir inovacijos – svarbiausia varomoji jėga pereinant prie tvarių ir įtraukių sveiko maisto sistemų, pradedant pirmine gamyba ir baigiant vartojimu. Moksliniai tyrimai ir inovacijos gali padėti kurti ir išbandyti naujus sprendimus, įveikti kliūtis ir atrasti naujų rinkos galimybių[40]. 2020 m. Komisija pagal programą **„Horizontas 2020“** parengs papildomą kvietimą teikti pasiūlymus dėl Žaliojo kurso prioritetų. Tam numatyta skirti apie 1 mlrd. EUR. Pagal programą **„Europos horizontas“** ji siūlo skirti 10 mlrd. EUR moksliniams tyrimams ir inovacijoms maisto produktų, bioekonomikos, gamtos išteklių, žemės ūkio, žuvininkystės, akvakultūros ir aplinkos srityse, taip pat skaitmeninių technologijų ir gamtos procesais pagrįstų sprendimų naudojimui žemės ūkio maisto produktų srityje. Bus atliekama daug svarbių mokslinių tyrimų, susijusių su mikrobioma, iš vandenynų gaunamu maistu, miestų maisto sistemomis, didesniu alternatyvių baltymų (augalinių, mikrobinių, jūrinių ir vabzdžių baltymų ir mėsos pakaitalų) prieinamumu ir šaltiniais. **Dirvožemio būklės ir maisto srities veiksmais** bus siekiama parengti sprendimus gerai dirvožemio būklei ir funkcijoms atkurti. Naudojant naujas žinias ir inovacijas pirminėje gamyboje bus plačiau taikomi agroekologijos metodai pagal specialią partnerystę gyvų agroekologijos laboratorijų srityje. Tai leis naudoti mažiau pesticidų, trąšų ir antimikrobinių medžiagų. Siekdama sparčiau diegti inovacijas ir perduoti žinias, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad strateginiuose planuose **Europos inovacijų partnerystei** žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje (EIP-AGRI) būtų teikiama daugiau svarbos. Be to, **Europos regioninės plėtros fondas** per pažangiąją specializaciją investuos į inovacijas ir bendradarbiavimą maisto vertės grandinėse.

Pagal naują „Europos horizonto“ partnerystę „Saugios ir tvarios žmonėms, planetai ir klimatui skirtos maisto sistemos“ bus sukurtas mokslinių tyrimų ir inovacijų valdymo mechanizmas, aprėpiantis valstybes nares ir maisto sistemų subjektus visais etapais „nuo ūkio iki stalo“, siekiant nustatyti novatoriškus sprendimus, atnešančius papildomos naudos mitybai, maisto kokybei, klimatui, ekonomikos žiediškumui ir bendruomenėms.

Visi ūkininkai ir visos kaimo vietovės turi būti prisijungę prie spartaus ir patikimo interneto. Tai labai padės kaimo vietovėse kurti darbo vietas, plėtoti verslą ir investuoti, taip pat didins gyvenimo kokybę sveikatos priežiūros, laisvalaikio ir e. valdžios srityse. Prieiga prie **sparčiojo plačiajuosčio interneto** taip pat sudarys sąlygas plačiau užsiimti tiksliuoju ūkininkavimu ir naudoti dirbtinį intelektą. Tokiu būdu ES galės visiškai

[40] Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų sprendimai dėl aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo“ (SWD 2016/319) ir Komisijos aukšto lygio konferencijos „2030 FOOD“ informacinis dokumentas (2016 m.) „Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų sprendimai dėl aprūpinimo maistu ir mitybos saugumo“ (*European Research & Innovation for Food & Nutrition Security*).

įsitvirtinti palydovinių technologijų srityje kaip pasaulinė lyderė. Dėl to galiausiai sumažės ūkininkų išlaidos, pagerės dirvožemio valdymas ir vandens kokybė, bus naudojama mažiau trąšų, pesticidų, išmetama mažiau ŠESD, padidės biologinė įvairovė, o ūkininkams ir visiems piliečiams bus sukurta sveikesnė aplinka. Komisija siekia, kad kaimo vietovėse būtų greičiau diegiamas spartusis plačiajuostis internetas ir iki 2025 m. būtų užtikrinta šimtaprocentinė prieiga.

Siekiant skatinti inovacijas ir kurti tvarias maisto sistemas, būtinos **investicijos.** Su ES biudžeto garantijomis per fondą „InvestEU“[41] bus skatinamos investicijos į žemės ūkio maisto produktų sektorių – bus pašalinta Europos korporacijų investicijų rizika, o MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonėms[42] bus sudarytos palankesnės sąlygos gauti finansavimą. 2020 m. pagal ES sistemą, kuria siekiama sudaryti palankesnes sąlygas tvariam investavimui (ES taksonomija[43]), ir pagal atnaujintą tvaraus finansavimo strategiją bus mobilizuotos finansų sektoriaus lėšos tvaresniam investavimui į žemės ūkio ir maisto gamybos sektorių ir kitur. Pagal BŽŪP taip pat turi būti sudaromos vis palankesnės sąlygos teikti paramą investicijoms, kad būtų padidintas ūkių atsparumas ir paspartinta ekologinė bei skaitmeninė pertvarka.

3.2. Konsultavimo paslaugos, dalijimasis duomenimis ir žiniomis bei įgūdžiai

Žinios ir konsultacijos labai padeda visiems maisto sistemos dalyviams vadovautis tvarumo principu. Pirminiams gamintojams ypač reikia **objektyvių, jiems pritaikytų konsultavimo** tvaraus valdymo klausimais **paslaugų**. Todėl Komisija skatins veiksmingas **žemės ūkio žinių ir inovacijų sistemas** (AKIS), kurios aprėptų visus maisto grandinės dalyvius. Savo BŽŪP strateginiuose planuose valstybės narės turės labiau remti AKIS ir skirti daugiau išteklių, kad galėtų parengti ir išlaikyti tinkamas konsultavimo paslaugas, kurių reikia, kad būtų įgyvendinti Žaliojo kurso tikslai ir uždaviniai.

Komisija pasiūlys teisės aktus, kuriais jos ūkių apskaitos duomenų tinklas būtų pertvarkytas į **ūkių tvarumo duomenų tinklą,** siekiant taip pat rinkti duomenis apie strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ ir biologinės įvairovės strategijos tikslus ir kitus tvarumo rodiklius[44]**.** Tinklas leis atlikti ūkių veiklos rezultatų lyginamąją analizę pagal regioninius, nacionalinius ar sektorių vidurkius. Ūkininkai galės pasinaudoti prie jų reikmių pritaikytomis konsultavimo paslaugomis, kad gautų grįžtamosios informacijos ir patarimų ir susietų savo patirtį su Europos inovacijų partneryste ir mokslinių tyrimų projektais. Taip padidės tinklo veikloje dalyvaujančių ūkininkų veiklos tvarumas ir pajamų stabilumas.

Pagal Europos duomenų strategiją sukūrus bendrą Europos **žemės ūkio duomenų erdvę** išaugs ES žemės ūkio konkurencinis tvarumas – šioje erdvėje bus apdorojami ir analizuojami gamybos, žemės naudojimo, aplinkos ir kiti duomenys, leidžiantys tiksliai ir tikslingai konkrečiuose ūkiuose taikyti atitinkamus gamybos metodus ir stebėti

---

41 Įkurtas pagal programą „InvestEU“, kaip nustatyta pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl programos „InvestEU“ (COM(2018) 4439) (2018/0229 (COD)).

42 Europos strateginių investicijų fondo tikslais vidutinėmis kapitalizacijos įmonėmis laikomi subjektai, kuriuose dirba 250–3 000 darbuotojų ir kurie nėra MVĮ.

43 ES taksonomija yra įgyvendinimo priemonė, galinti sudaryti sąlygas kapitalo rinkoms nustatyti galimybes investuoti pagal aplinkos politikos tikslus ir jomis pasinaudoti.

44 Visapusiškai laikantis Europos sąveikumo sistemos, įskaitant ūkių tvarumo priemonę, skirtą maisto medžiagoms, įtrauktą į pasiūlymą dėl BŽŪP po 2020 m.

sektoriaus veiklos rezultatus, ir bus remiama anglies dioksido kiekį dirvožemyje didinančio ūkininkavimo iniciatyva. ES programos „**Copernicus“ ir Europos jūrų stebėjimo ir duomenų tinklas (EMODnet)** sumažins investavimo riziką ir palengvins tvarią praktiką žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje.

Komisija užtikrins, kad būtų parengti tiksliniai sprendimai, padedantys maisto perdirbimo MVĮ ir smulkiems mažmeninės prekybos ir maitinimo paslaugų teikėjams įgyti naujų įgūdžių, parengti naujus verslo modelius ir išvengti papildomos administracinės naštos ir išlaidų. Komisija parengs geriausios tvarios praktikos gaires, skirtas mažmenininkams, maisto perdirbėjams ir maitinimo paslaugų teikėjams. Europos įmonių tinklas mažoms ir vidutinėms įmonėms teiks konsultavimo tvarumo klausimais paslaugas ir skatins plačiau perimti gerąją patirtį. Komisija taip pat atnaujins **Įgūdžių darbotvarkę**[45], siekdama užtikrinti, kad maisto grandinė galėtų pakankamai apsirūpinti tinkamos kvalifikacijos darbo jėga.

4. SPARTESNĖ VISUOTINĖ PERTVARKA

ES rems visuotinį perėjimą prie tvarių žemės ūkio maisto produktų sistemų, vadovaudamasi šios strategijos ir darnaus vystymosi tikslais. Vykdydama išorės politiką (bendradarbiaudama tarptautiniu mastu ir plėtodama prekybos politiką) ES sieks sudaryti **žaliuosius aljansus** tvarių maisto sistemų srityje su visais savo prekybos partneriais dvišaliuose, regioniniuose ir daugiašaliuose forumuose. To bus siekiama bendradarbiaujant su Afrika, kaimyninėmis ir kitomis šalimis partnerėmis, atsižvelgiant į skirtingus įvairių pasaulio regionų iššūkius. Siekdama užtikrinti sėkmingą visuotinę pertvarką, ES skatins ir sudarys sąlygas imtis visapusiškų, integruotų veiksmų, naudingų žmonėms, gamtai ir ekonomikos augimui.

Atitinkamų sričių ES politika, įskaitant prekybos politiką, bus naudojama įtraukiai ES ekologinei pertvarkai remti. ES sieks užtikrinti, kad į visus ES dvišalius prekybos susitarimus būtų įtrauktas plataus užmojo tvarumui skirtas skyrius. Ji taip pat užtikrins, kad būtų įgyvendintos visos prekybos susitarimų nuostatos dėl darnaus vystymosi ir būtų užtikrintas jų vykdymas. Tai, be kita ko, bus ES už prekybos taisyklių laikymosi užtikrinimą atsakingo vyriausiojo pareigūno užduotis.

ES prekybos politika turėtų padėti glaudžiau bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis ir **pasiekti, kad jos prisiimtų plataus užmojo įsipareigojimus tokiose svarbiose srityse kaip gyvūnų gerovė, pesticidų naudojimas ir kova su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms**. Atitinkamose tarptautinėse organizacijose ES sieks propaguoti tarptautinius standartus ir skatins gaminti žemės ūkio maisto produktus, atitinkančius aukštus saugos ir tvarumo standartus, ir padės smulkiesiems ūkininkams laikytis šių standartų ir patekti į rinkas. ES taip pat ims aktyviau bendradarbiauti, didindama maisto sistemų atsparumą ir mažindama maisto švaistymą, kad pagerintų mitybą ir sumažintų maisto stygių.

ES **tarptautinis bendradarbiavimas** bus sutelktas į mokslinius tyrimus ir inovacijas maisto srityje, ypač daug dėmesio skiriant prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos švelninimui, agroekologijai, tvariam kraštovaizdžio tvarkymui ir žemės valdymui, biologinės įvairovės apsaugai ir tausiam naudojimui, įtraukioms ir sąžiningoms vertės grandinėms, maistingumui ir sveikai mitybai, maisto krizių prevencijai ir reagavimui į jas

[45] Komisijos komunikatas „Drauge dirbant didinti žmogiškąjį kapitalą, įsidarbinimo galimybes ir konkurencingumą“ (COM(2016) 0381 *final*).

(ypač nestabiliomis aplinkybėmis), atsparumui ir pasirengimui valdyti riziką, integruotajai kenkėjų kontrolei, augalų ir gyvūnų sveikatai ir gerovei, maisto saugos standartams, atsparumui antimikrobinėms medžiagoms ir tvarioms koordinuotoms intervencinėms priemonėms humanitarinės ir vystomosios paramos srityse. ES remsis vykdomomis iniciatyvomis[46] ir į visas savo politikos sritis nuosekliai įtrauks darnaus vystymosi aspektą. Šie veiksmai sumažins biologinei įvairovei visame pasaulyje daromą neigiamą poveikį. Natūralios ekosistemos bus geriau apsaugotos ir bus stengiamasi sumažinti prekybą laukiniais augalais ir gyvūnais bei jų vartojimą – tai padės **užkirsti kelią galimoms naujoms ligoms ir pandemijoms ir padidinti atsparumą joms**.

Kad ES kuo mažiau prisidėtų prie **pasaulinio miškų naikinimo ir alinimo**, 2021 m. Komisija pateiks teisės akto pasiūlymą ir imsis kitų priemonių, kad ES rinkai būtų teikiama kuo mažiau produktų, susijusių su miškų naikinimu ar alinimu, arba kad tokių produktų jos rinkoje išvis nebūtų.

ES visiškai netoleruos **neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos** ir kovos su tokia žvejyba ir peržvejojimu, skatins tausiai valdyti žuvų ir jūrų gėrybių išteklius ir gerins vandenynų valdymą, bendradarbiavimą jūrų srityje ir pakrančių valdymą[47].

Visus minėtus prioritetus Komisija įtrauks į 2021–2027 m. bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis programavimo gaires deramai atsižvelgdama į bendruosius tikslus, kaip antai žmogaus teises, lyčių lygybę, taiką ir saugumą.

Importuojami maisto produktai turi toliau atitikti atitinkamus ES teisės aktus ir standartus. Vertindama **leidžiamojo importo nuokrypio** paraiškas dėl pesticidų, kurių patvirtinimas ES nebegalioja, Komisija atsižvelgs į aplinkosaugos aspektus, laikydamasi PPO standartų ir įsipareigojimų. Siekiant mažinti visuotinę **atsparumo antimikrobinėms medžiagoms** grėsmę, į ES importuojami gyvūniniai produktai turės atitikti griežtus antibiotikų naudojimo reikalavimus, kaip nustatyta neseniai patvirtintame veterinarinių vaistų reglamente.

Norint sukurti tvaresnę ES maisto sistemą taip pat reikia, kad mūsų prekybos partneriai taikytų vis tvaresnę praktiką. Siekdama skatinti laipsniškai pereiti prie **saugesnių augalų apsaugos produktų**, ES, laikydamasi PPO taisyklių ir atlikusi rizikos vertinimą, apsvarstys galimybę peržiūrėti medžiagų, kurios atitinka atmetimo kriterijus[48] ir kelia didelę riziką žmonių sveikatai, leistino importo nuokrypius. Siekdama išvengti prekybos sutrikimų ir skatinti alternatyvius augalų apsaugos produktus bei metodus, ES aktyviai bendradarbiaus su prekybos partneriais, ypač su besivystančiomis šalimis, kad padėtų joms pradėti tausiau naudoti pesticidus.

---

46 Pvz., iniciatyva „Vystymosi požiūriu pažangios inovacijos žemės ūkio sektoriuje pasitelkiant mokslinius tyrimus“ (DESIRA).

47 Per regionines žuvininkystės valdymo organizacijas, sudarant tausios žvejybos partnerystės susitarimus ir bendradarbiaujant su trečiosiomis šalimis neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamo žvejybos ir tvarių žuvininkystės ir akvakultūros vertės grandinių klausimais; ypač svarbu bendradarbiauti su klimato kaitos paveiktomis šalimis.

48 Šioms medžiagoms, darančioms poveikį žmonių sveikatai, yra priskiriamos medžiagos, kurios klasifikuojamos kaip mutageninės, kancerogeninės, toksiškos reprodukcijai arba turinčios endokrininę sistemą ardančių savybių, nustatytų Reglamento (EB) Nr. 1107/2009 II priedo 3.6.2–3.6.5 punktuose ir 3.8.2 punkte.

Tarptautinėse standartus nustatančiose organizacijose, atitinkamuose **daugiašaliuose forumuose** ir **tarptautiniuose renginiuose** (įskaitant JT biologinės įvairovės konvencijos šalių rengiamos konferencijos 15-ą posėdį, aukščiausiojo lygio susitikimą mitybos reikšmės ekonomikos augimui klausimais ir 2021 m. JT aukščiausiojo lygio susitikimą maisto sistemų klausimais) ES sieks plataus užmojo politikos rezultatų ir skatins visuotinį perėjimą prie tvarių maisto sistemų.

Vadovaudamasi siekiu **geriau informuoti vartotojus apie maisto produktus** ir atsižvelgdama į tvarias maisto sistemas reglamentuojančius teisės aktus, ES propaguos įvairius mechanizmus (įskaitant ES tvaraus maisto ženklinimo sistemą) ir tarptautiniuose forumuose imsis iniciatyvos tarptautinių tvarumo standartų ir aplinkosauginio pėdsako apskaičiavimo metodų srityje, siekdama skatinti plačiau taikyti tvarumo standartus. Ji taip pat padės užtikrinti taisyklių, reglamentuojančių kovą su klaidinančia informacija, vykdymą.

5. IŠVADOS

Europos žaliasis kursas suteikia galimybę suderinti mūsų maisto sistemą su planetos poreikiais ir padėti europiečiams įgyvendinti jų siekį vartoti sveikus maisto produktus, grindžiamus sąžininga prekyba ir aplinkos tausojimu. Šia strategija siekiama, kad Europos maisto sistemos tvarumo lygis taptų pasauliniu standartu. Pereinant prie tvarių maisto sistemų reikia visų lygmenų (miestų, kaimo ir pakrančių bendruomenių) valdžios institucijų, maisto vertės grandinėje dalyvaujančių privataus sektoriaus subjektų, nevyriausybinių organizacijų, socialinių partnerių, akademinės bendruomenės atstovų ir piliečių kolektyvinių pastangų.

Siekdama suformuluoti tvarių maisto produktų politiką, Komisija ragina visus piliečius ir suinteresuotuosius subjektus įsitraukti į plataus masto diskusijas, vykstančias nacionaliniu, regioniniu ir vietos mastu. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą patvirtinti šią strategiją ir padėti ją įgyvendinti. Komisija koordinuotai informuos piliečius apie šią strategiją, kad paskatintų juos dalyvauti pertvarkant mūsų maisto sistemas.

Komisija užtikrins, kad strategija būtų įgyvendinama ją glaudžiai derinant su kitais Žaliojo kurso elementais, visų pirma su 2030 m. biologinės įvairovės strategija, nauju Žiedinės ekonomikos veiksmų planu ir nulinės taršos tikslu. Ji stebės, kaip pereinama prie tvarios maisto sistemos, kuri neviršytų mūsų planetos galimybių, be kita ko, kaip siekiama tikslų ir mažinamas ES maisto sistemos aplinkosauginis pėdsakas ir poveikis klimatui. Komisija taip pat reguliariai rinks duomenis (įskaitant Žemės stebėjimo duomenis), kad galėtų visapusiškai įvertinti visų šioje strategijoje numatytų veiksmų bendrą poveikį konkurencingumui, aplinkai ir sveikatai. Iki 2023 m. vidurio ji peržiūrės šią strategiją, kad įvertintų, ar vykdomų veiksmų pakanka tikslams pasiekti ir ar reikia imtis papildomų veiksmų.